

Гапон Олександра Василівна,
Студентка 3 курсу ФСП НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМАТИКА СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

З прийняттям нового Цивільного Кодексу України законодавець запровадив новий інститут – спадковий договір. Спершу в науковій літературі він був оцінений як новела, бо його не існувало ні у Цивільному кодексі Української СРР 1922 р., ні Цивільному кодексі Української РСР 1963 р. чи у будь-якому іншому нормативно-правовому акті. Перший час спадковий договір сприймався досить неоднозначно, починало виникати безліч дискусійних питань щодо нього.

Одним з перших таких питань поставала проблема розміщення спадкового договору у структурі Цивільного Кодексу України. Зрозуміло, що спадковий договір, як і будь-який інший вид договору, у випадку його укладення, передбачає виникнення певного виду зобов'язань між сторонами. Законодавець визначив за доречне включити спадковий договір до Книги Шостої Цивільного Кодексу України, який регламентує спадкові відносини, цим самим констатує дуже тісний зв'язок саме із спадкуванням.

Але всупереч назві, його розміщенню в Книзі Шостій Цивільного Кодексу України, що присвячений спадковому праву, спадковий договір не передбачає переходу майна від відчужувача до набувача у порядку спадкування в силу того, що відсутній юридичний склад спадкового правонаступництва, тому до спадкового договору не застосовуються норми спадкового права. На відміну від Загальних положень про спадкування, за положеннями спадкового договору, набувач право власності на майно не успадковує, він їх отримує за договором, тому і розглядати його як правонаступника було б невиправданим і некоректним. А отже, можна зрозуміти, що розміщення спадкового договору у Книзі Шостій Цивільного Кодексу України є в деякій мірі безпідставним.

Оскільки, спадковий договір відноситься до числа новел цивільного законодавства України, то виникають певні труднощі при з'ясуванні його

правової природи, значення його сутності та місця у системі договорів цивільного права в Україні.

Взагалі спадковий договір виник та розвивався в рамках німецького національного права. На даний момент він є дуже новим цивілістичним інститутом для України, але він вже давно впроваджений у законодавство багатьох європейських країн.

Книга шоста Цивільного кодексу України «Спадкове право» в свою чергу є синтезом «свого» і «чужого», оскільки саме регулювання спадкових відносин відтворене не тільки на базі вітчизняних теоретичних і практичних напрацювань (Кодекси радянських часів, починаючи з 1922 року та звичаєве право України), але і за рахунок переймання досвіду з цих питань в інших держав, використання цілих конструкцій, які є у законодавстві іноземних держав, зокрема, Німеччини та Нідерландів. Подібний синтез виявився цікавим, але певних проблем уникнути не вдалося.

Законом взагалі не визначено, чи може на стороні набувача бути кілька осіб, а також чи можуть бути встановлені щодо кожного з набувачів різні обов'язки, та чи припустимо встановлення спільної часткової власності на майно, яке є предметом спадкового договору.

Звертаємо ще увагу на те, що в ст. 1302 Цивільного Кодексу України йдеться про виконання розпоряджень відчужувача, а в ст. 1305 – про виконання зобов'язань вчинити певну дію.

Проте, такі поняття як «розпорядження» і «зобов'язання» взагалі не тотожні. Окрім того, що словосполучення «виконувати розпорядження» в контексті ст.1302 Цивільного Кодексу України висловлює множину, тобто йдеться про виконання декількох розпоряджень. Водночас у ст. 1305 Цивільного Кодексу України йдеться про виконання однієї дії. «Розпорядження» – це одностороннє веління відчужувача, а воно має бути передбачене спадковим договором.

Але нині вже варто відмітити, що навіть всупереч проблемам, які постають, спадкові договори все більш поширені у нотаріальній практиці.

Можна однозначно сказати, що з'ясування такого роду питань матиме не тільки теоретичне значення, а й досить важливе практичне, тому що від самого розуміння характеру спадкового договору буде залежати формування всієї судової та нотаріальної практики з таких питань